

Ks. Dr. J Ó Z E F L U B E L S K I

ETYKA KATOLICKA

PODRĘCZNIK DLA SZKÓŁ ŚREDNICH

WYDAWNICTWO POLSKIEGO ZWIĄZKU WYCHODŹCTWA PRZYMUSOWEGO
W HANOWERZE

1946

OMANA
WSKA

CA

SEGR. III a 48

Ks. Dr. JÓZEF LUBELSKI

DD52086592

ETYKA KATOLICKA

PODREČZNIK DLA SZKÓŁ ŚREDNICH

WYDAWNICTWO POLSKIEGO ZWIĄZKU WYCHODŹCTWA PRZYMUSOWEGO
W HANOWERZE

1946

Reimprimatur

Frankfurti M., die 20. Juni 1946a.

Curia Episcopalis
Pro Polonis in Germania
N. 1850/46 b.

Eduardus Lubowiecki
Vicarius Generalis

Ziarniak D., Not.

Im. 34319

sygn. 19800/I

W S T Ę P

L. I. 1. Pojęcie etyki katolickiej. Etyka (od wyrazu greckiego: ethos, obyczaj, moralność) katolicka jest to nauka, która wskazuje, jak mamy według woli Bożej żyć, aby osiągnąć cel, do którego nas Pan Bóg stworzył t. j. zbawienie wieczne. Etykę katolicką nazywamy też nauką moralności katolickiej albo nauką katolickiego życia.

2. Przedmiotem etyki katolickiej są czyny ludzkie (myśli, mowy i uczynki, a także opuszczenie czynu, bo i ono ma wartość moralną), które człowiek spełnia świadomie i dobrowolnie i za które wskutek tego jest odpowiedzialny.

3. Celem etyki katolickiej jest przyswojenie sobie pewnych zasad moralnych katolickich i praca nad zastosowaniem tych zasad w życiu tak, by człowiek zawsze się nimi kierował w swem postępowaniu. Jest więc etyka katolicka nauką normatywną, t. j. dającą normy postępowania i wybitnie praktyczną i dlatego ma ona bardzo wielkie znaczenie tak dla jednostki, jak i narodów i całej ludzkości.

4. Źródła etyki katolickiej, skąd ona czerpie swe zasady, reguły i pobudki postępowania, są dwa: rozum i Objawienie Boże.

Rozum ludzki, chociaż przez grzech pierworodny przyćmiony i osłabiony, jest jednak zdolny do poznania pewnych zasad etycznych, czego dowodem są etyczne zasady tak starożytnych jak i nowoczesnych filozofów.

Głównym jednak źródłem etyki katolickiej jest Objawienie Boże, zawarte w Piśmie św. St. i N. Zakonu i w Tradycji.

N. Testament, który jest uzupełnieniem St. Testamentu, ma tu zwłaszcza wielkie znaczenie, tembardziej, że w osobie Chrystusa Pana mamy wzór najwyższej świętości i najwyższej doskonałości etycznej.

Ze St. Testamentu zachowały ważność — obok prawd dogmatycznych — tylko prawa moralne, a w szczególności dekalog, prawa zaś obrzędowe (liturgiczne) i polityczno-cywilne (sądownicze) nas nie obowiązują.

Wielkie znaczenie — obok Pisma św. — ma także i Tradycja czyli Podanie ustne, bo w niem mieszczą się również objawione prawdy Boże i ponieważ ono przez nieomylny urząd nauczycielski Kościoła te prawdy nam w całości przechowuje, nieomylnie wyjaśnia i wydaje prawa i przepisy, odnoszące się do naszego życia moralno-religijnego.

5. Etyka katolicka a etyka naturalna. Etyka naturalna — zwana także filozofją moralności — stara się na drodze tylko czysto rozumowej określić treść i cel życia ludzkiego i wskazać naturalne obowiązki tak jednostki, jak i całego społeczeństwa.

Różnice między etyką naturalną a etyką katolicką są następujące:
1. Źródłem etyki naturalnej jest tylko rozum, — źródłem zaś etyki katolickiej jest Objawienie Boże i rozum.

2. Etyka naturalna jest omylna, bo opiera się tylko na rozumie, który, jak to wiemy z doświadczenia i z historii filozofji — bardzo często się myli (wszak najwięksi filozofowie-etycy, jak: Sokrates, Plato, Kant, nie ustrzegli się błędów), — etyka katolicka zaś jest nieomylną, bo opiera się na powadze Pana Boga, który mylić się nie może i na nieomylnem nauczaniu Kościoła.

3. Etyka naturalna wskazuje do życia moralnego pobudki i środki tylko naturalne, etyka katolicka zaś prócz tych środków naturalnych podaje środki nadprzyrodzone (sakramenta, sakramentalja, przykład Chrystusa i Świętych i t. p.).

4. Wpływ etyki naturalnej jest minimalny, — rozciąga się bowiem na stosunkowo nieliczne jednostki, tymczasem wpływ etyki katolickiej jest bardzo wielki i to na wszystkie stany i warstwy społeczeństwa.

Miljony Świętych, wielkie dzieła społeczne, dobroczynne i kulturalne, odnowienie i podniesienie całych ludów i narodów na wyższy stopień cywilizacji, kultury

i moralności — to owoce etyki katolickiej! W tem okazuje się najlepiej siła i wartość etyki katolickiej i jej wyższość nad innymi, — w tem leży także jej najlepsza apologia!

Przeciwnicy jej nawet nie mają pojęcia, do jakiego stopnia upadku moralnego doszłaby ludzkość, gdyby tak naraz stare, wielkie przykazania i ideały chrześcijańskie zostały zniszczone. Następnym tego byłoby powrót do najgorszych stosunków z czasów upadającego i ginącego państwa rzymskiego.

Ze nie wszyscy wyznawcy religii katolickiej udoskonalają się moralnie, że między katolikami nie brak ludzi złych i nieuczciwych, że mimo istnienia Kościoła dwa tysiące lat blisko tak smutne pod wieloma względami panują stosunki moralne, to nie wina Kościoła, nie wina etyki katolickiej, — ale tych, którzy tej etyki w życiu się nie trzymają, którzy, co gorsza, ten Kościół i tę etykę w szerokich masach zwalczają. I najlepszy, najzdolniejszy lekarz nie przyprowadzi do zdrowia chorego, jeżeli on nie chce używać lekarstw, środków i sposobów leczenia, które mu przepisuje.

Mimo tych różnic między etyką katolicką a prawdziwą etyką naturalną nie może być sprzeczności między nimi, tak samo jak między prawdziwą wiarą a prawdziwą wiedzą, bo twórcą tak Objawienia jak i rozumu jest ten sam Pan Bóg, — co więcej, jedna drugiej może oddać wielkie usługi przez wzajemne uzupełnienie, pogłębienie i wspólne oddziaływanie na umoralnienie ludzkości. Etyka katolicka czerpie z filozofji moralności naukowe uzasadnienie dla swoich reguł, podczas gdy etyka naturalna ma znowu w etyce katolickiej przewodnika i drogowskazy, którym musi się kierować, jeżeli nie chce zejść na manowce i w najważniejszych kwestiach opuścić drogę prawdy.

Na te manowce zesłał niestety t. zw. etyka niezależna, zrywająca zupełnie nie tylko z religją katolicką, ale wogóle z każdą religją i głosząca swą niezależność od Pana Boga, Jego praw i woli. Przeczy ona nadto podstawom wszelkiej moralności, — wolnej woli i nieśmiertelności duszy.

Główne jej kierunki to: materjalizm, panteizm, autonomizm moralny, sceptycyzm i pozytywizm.

Materjalizm uznaje istnienie tylko materji a przeczy istnieniu Pana Boga, duszy nieśmiertelnej, — wogóle całego świata duchowego.

Jako system filozoficzny, materjalizm stracił swoje znaczenie, błąka się jeszcze w pseudo-naukowych broszurkach agitacyjnych przeciwko Kościołowi. Pod względem etycznym przeczy on wolności woli, odpowiedzialności za czyny, a za cel człowieka stawia używanie doczesne (hedonizm).

Panteizm (od wyrazów greckich: pan — wszystko i theos — Bóg) twierdzi, że wszystko, co istnieje, stanowi jedną istotę boską. Według niego wszystko jest Bogiem a Bóg jest wszystkim. W etyce nie uznaje panteizm wolności woli ani różnicy między dobrem a złem moralnym. Obecnie występuje on pod nazwą monizmu i w wielu kwestiach pokrywa się z materjalizmem.

Autonomizm moralny ustanawia każdego człowieka twórcą praw moralnych dla siebie.

Sceptycyzm (od wyrazu greckiego: skeptomai — szukam) głosi niemożliwość dojścia do prawdy w tem, co dobre a co złe.

Podobny jest **agnostycyzm**, który przeczy możliwości poznania rzeczy niezmysłowych, a więc n. p. Pana Boga.

Pozytywizm za cel najwyższy człowieka stawia altruizm (vivre pour autrui).

„Etyka od Boga niezależna, — to piętro bez fundamentu, to sznur, którym człowiek sam się związał, ale który też dlatego w każdej chwili może zrzucić“ (Ks. Arcybiskup Bilczewski, List Pastorski do młodzieży). Doktrynerów dowodzących, że moralność może być niezależną od religji, słynny pisarz rosyjski, Tolstoj, porównywa z dziećmi, które wsadzają do ziemi kwiaty bez korzeni, łudząc się, że się przyjmą i dalej rozwijać będą.

6. Etyka katolicka a protestancka. Między etyką katolicką a protestancką panuje wielka różnica z powodu różnicy w dogmatach wiary. I tak etyka protestancka nie uznaje wolnej woli, — głosi, że sama wiara wystarczy do zbawienia, — odrzuca Kościół jako instytucję zbawienia, głosi w sprzeczności z nauką katolicką, że do nawrócenia i usprawiedliwienia grzesznika nie potrzeba przemiany wewnętrznej i uświęcenia przez łaskę i t. d.

Między etyką katolicką a schizmatyczną wprowadzie mniej liczne są różnice, jak między etyką katolicką a protestancką, — ale są, choćby już z tego powodu, że cerkiew schizmatyczna nie uznaje nieomylniej powagi Kościoła w rzeczach moralności.

— co z konieczności musi powodować pewną dowolność w rzeczach moralności i różnice między jedną etyką a drugą.

Etyka żydowska opiera się na Piśmie św. St. Zakonu i na późniejszych religijnych księgach żydowskich, pomiędzy którymi najważniejszą dla bardzo wielu żydów (tak zw. prawowiernych, ortodoksów) jest talmud. Żydzi, odrzucając Jezusa Chrystusa i Jego ewangelję, odrzucają temsamem udoskonalenie etyki St. Zakonu. Co do talmudu, — aczkolwiek są w nim niektóre piękne i mądre zdania, — to jednak na ogół sprzeczny jest on z zasadami ewangelji, zwłaszcza odnośnie do najważniejszego przykazania miłości bliźniego, wieje bowiem z niego duch zawiści i pogardy dla wszystkich innych ludów, które nie są żydami, a szczególnie dla chrześcijan.

Z tego zestawienia różnic między etyką katolicką a etyką naturalną czy innych religij widzimy, że mylne jest zdanie, że obojętną jest rzeczą, czy się wierzy i w co się wierzy, byle żyć uczciwie, — bo kto błądzi we wierze, błądzi i w moralności, której wiara jest podstawą, a przeto według woli Bożej żyć nie może.

7. Podział etyki. Etyka katolicka dzieli się na dwie części: ogólną, która zawiera naukę o podstawowych zagadnieniach i zasadach moralności i szczegółową, która podaje, jak te zasady należy zachowywać i urzeczywistniać w życiu jednostki i społeczeństwa.

Pytania i ćwiczenia. Przedstawić: 1) stosunek etyki katolickiej do innych przedmiotów nauki religji, 2) naukę Kościoła katolickiego o Objawieniu, o Piśmie św. i Tradycji, 3) główne różnice dogmatyczne między katolicyzmem a protestantyzmem, schizmą i judaizmem, 4) wpływ etyki katolickiej na ludzkość w starożytności, średnio-wieczu i w czasach nowożytnych (na podstawie nauki historii).

Lektura. Ks. Arcyb. Bilczewski: Młodości, ty nad poziomy (List pasterski do młodzieży).

S P I S R Z E C Z Y

	Str.
Wstęp	3— 5
Etyka ogólna	6—37
I. Człowiek jako istota moralna (Podmiot moralności)	6—14
1. Natura człowieka	6— 7
2. Wolność woli	7—11
3. Uczucia, popędy, temperamenty	11—12
4. Cel człowieka	12—14
II. Przedmiot moralności	15—17
III. Normy moralności	17—29
Norma ogólna i najwyższa	17—18
A) Prawo Boskie	18—21
1. Moc obowiązująca prawa	21—22
2. Sankcja prawa	22—23
3. Zwolnienie od prawa	23
Prawo moralne a życie publiczne	23
Obyczaje społeczne	23—24
Rady ewangeliczne	24
B) Sumienie	25—29
1. Istota sumienia	25
2. Istnienie sumienia	25
3. Podział sumienia i reguły postępowania	26—27
Kształcenie sumienia	27
Sumienie zbiorowe, publiczne	28
Wolność sumienia	28—29
IV. Dobro i zło moralne	29—37
A) Dobro moralne	29—33
1. Uczynki moralnie dobre	29
2. Skłonności moralnie dobre czyli cnoty	30—31
Dary Ducha św.	31
Znaczenie łaski dla życia moralnego	31—32
Istota doskonałości chrześcijańskiej	32—33
B) Zło moralne	33—37
Uczynki moralnie złe czyli grzechy	33—35
Grzech śmiertelny i powszedni	35—36
Skłonności moralnie złe czyli wady	37
Powstanie z grzechów i wad	37

	Str.
Etyka szczegółowa	38—112
I. Obowiązki wobec Pana Boga	38— 55
Obowiązek i znaczenie życia religijnego	38
Cześć Pana Boga	38— 40
Cnoty Boskie	40— 46
Modlitwa	46— 48
Msza św.	48
Święcenie dni świętych	48— 50
Przysięga	50— 51
Ślub	51— 52
Post	52
Życie według woli Bożej	52
Grzechy przeciwko czci zewnętrznej	52— 55
II. Obowiązki wobec siebie samego	55— 74
Przykazanie miłości siebie samego w ogólności	55
Obowiązki względem duszy	56
Kształcenie rozumu	56— 57
Kształcenie woli	57— 58
Kształcenie charakteru	58— 64
Kształcenie poczucia piękna	64
Stosunek sztuki do moralności	64— 65
Przygotowanie się na śmierć	65— 66
Obowiązki względem ciała	66— 70
Znaczenie ciała w świetle wiary	66— 67
Obowiązek utrzymania życia i zdrowia	67— 69
Grzechy przeciwko obowiązkom względem ciała	69— 70
Obowiązek wyboru stanu	70
Obowiązki odnośnie do czci	70— 71
Obowiązki odnośnie do majątku	71— 72
Kwestja własności prywatnej	72
Obowiązki dotyczące używania rzeczy i zwierząt	73— 74
III. Obowiązki społeczne	74—111
A) Obowiązki względem bliźniego	74— 88
Obowiązki odnoszące się do osoby bliźniego	74— 75
Przyjaźń	75— 76
Koleżeństwo	76
Miłość nieprzyjaciół	76— 77
Obowiązki względem duszy bliźniego	77— 78
Obowiązki wobec praw i dóbr duchowych bliźniego	78— 80
Grzechy przeciwko czci i sławie bliźniego	80— 81
Naprawienie szkody na czci i dobrem imieniu	81— 82
Obowiązki wobec życia, ciała, i zdrowia bliźniego	82— 83
Pojedynki	83— 84
Obowiązki wobec ciała zmarłego	84
Obowiązki wobec dóbr i potrzeb materialnych	85— 86
Grzechy przeciwko własności bliźniego	86— 88
Wynagrodzenie szkody wyrządzonej bliźniemu	88

	Str.
B) Obowiązki wobec społeczeństwa	88—111
Obowiązki względem małżeństwa	89— 90
Przygotowanie do małżeństwa	90— 91
Wzajemne obowiązki małżonków	91
Obowiązki rodziców wobec dzieci	91— 92
Obowiązki dzieci wobec rodziców	92— 93
Wzajemny stosunek pracodawców do sług	93
Celibat	93— 94
Stanowisko kobiety w społeczeństwie	94
Stowarzyszenia	94— 96
Ojczyzna	96— 97
Początek i cel państwa	97
Obowiązki państwa	97— 98
Stosunek państwa do Kościoła	99—100
Obowiązki rządzących i urzędników	100
Obowiązki obywateli względem państwa	100—102
Kwestja społeczna	102
Wzajemne obowiązki robotników i pracodawców	102—103
Płaca	103
Czas pracy	103
Prawo strajku	103—104
Reforma rolna	104
Liberalizm, socjalizm i komunizm	104—106
Kwestja żydowska	106
Życie polityczne	106—107
Prasa	107
Życie narodowe i międzypaństwowe	107—108
Wojna	108—110
Obowiązki wobec Kościoła	110—111
Zakończenie	112